

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2023/203
Toplantı Tarihi/Sayısı : 11.1.2024/37
Karar Numarası : 2024/5
Başvuran : M. Y.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Vezirköprü M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın, tütün ürünleri kullanmadığı halde kullanan mahpuslarla aynı koşuhta tutulduğu iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Bulunduğu Kurumda bazı suç gruplarından mahpuslara tütün ürünlerinin kullanılmadığı koşu tahsis edilirken bazılarına bu imkanın tanınmadığını,

b. Koşuhta tütün ürünlerinin kullanılması için özel bir bölüm olmadığını, tütün ürünleri kullanmadığı halde kullananların dumanına maruz kaldığını ve bunun sağlığını olumsuz etkilediğini iddia etmektedir.

3. Muhatap Vezirköprü M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Artırılmış kapasite olarak 382 kişilik kapasiteyle hizmet veren Kurumda halihazırda 439 mahpusun barındırılmakta olduğu,

b. Kurumda toplam 39 koşuğun bulunduğu, mahpusların koşuğlara yerleştirilmelerinde suç türlerinin ve mevzuatta belirtilen diğer hususların dikkate alındığı, başvuranın bu bağlamda barındırılabilceği 8 odanın bulunduğu, bunlardan 2'sinde tutukluların, birinde ise Kurum iç hizmetlerinde çalıştırılan mahpusların barındırıldığı,

c. Kurumun kapasitesinin üstünde mahpus barındırmakta olması ile mahpusların koşuğlara yerleştirilmesinde suç türleri, husumet durumları ve diğer hususların da göz önünde bulundurulması nedenlerinden dolayı farklı suç gruplarından mahpuslar için tütün ürünü kullanılmayan koşuğların ayrı ayrı tahsis edilmesinin mümkün olmadığı ifade edilmektedir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Muhatap Kurumun, ifade ettiği kapasite sorununun çözülmesi için Kurumda barındırılan mahpusların bir kısmını diğer ceza infaz kurumlarına nakletmesi gerektiği,

b. Maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiği, bu hakkın niteliği göz önünde bulundurulduğunda muhatap Kurumun sunduğu gerekçelerin geçerli birer mazeret olamayacağı ifade edilmektedir.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasına göre; "Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tâbi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Kurumun görevleri" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; "Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

7. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; "Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği" hükme bağlanmıştır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Ön incelemenin yapılması" başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrasına göre; "Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda;

a. Kurumun görev alanına girip girmediği,

(...)

yönlerinden incelenir."

9. Mezkûr Yönetmelik'in "Karar türleri" başlıklı 65'inci maddesine göre; "(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

11. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

12. "Mahpuslara sağlanan barınma yerleri ve özellikle bütün yatakhane bölümleri, insan onuruna ve mümkün olduğunca özel yaşama saygı gösterecek biçimde olmalı, iklim koşulları ve özellikle zemin alanı, havanın metre küp miktarı, aydınlatma, ısıtma ve havalandırma dikkate alınarak, sağlık ve temizlik gereklerini karşılamalıdır." (Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Avrupa Cezaevi

Kurallarına Dair Üye Devletlere Tavsiye Kararı, Rec(2006)2-rev, 11/1/2006, para. 18.1.)

13. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), bir muamelenin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nin 3'üncü maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi için asgarî bir ciddiyet seviyesine ulaşması gerektiğini; bu asgarî seviyenin göreceli olduğunu; muamelenin niteliği ve bağlamı, arkasında yatan niyet ve sâikün yanında muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ve bazı durumlarda mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi koşullara bağlı olduğunu ifade etmektedir (AİHM, *Said Bouyid/Belçika*, B. No: 23380/09, 28/9/2015, para. 86).

14. Somut olayda, başvuranın tütün ürünleri kullanmadığı halde kullanan mahpuslarla aynı koşu altında tutulduğu iddiasına karşılık muhatap Kurum tarafından; Kurumun kapasitesi, asayiş ve güvenlik gibi nedenlerden dolayı koşu şartlarının belirlenmesinde tütün ürünleri kullanımının ayrı bir kriter olarak belirlenmesinin mümkün olmadığı ifade edilmektedir. Başvuran ise yazılı görüşünde muhatap Kurumun kapasite sorununun çözülmesini sağlamakla yükümlü olduğunu ifade etmektedir.

15. 7/11/1996 tarihli ve 4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun'un "Tütün ürünlerinin yasaklanması" başlıklı 2'nci maddesine göre; "(1) Tütün ürünleri; a) Kamu hizmet binalarının kapalı alanlarında, b) Koridorları dahil olmak üzere her türlü eğitim, sağlık, üretim, ticaret, sosyal, kültürel, spor, eğlence ve benzeri amaçlı özel hukuk kişilerine ait olan ve birden çok kişinin girebileceği (ikamete mahsus konutlar hariç) binaların kapalı alanlarında, c) Hususi araçların sürücü koltukları ile taksi hizmeti verenler dâhil olmak üzere karayolu, demiryolu, denizyolu ve havayolu toplu taşıma araçlarında, ç) Okul öncesi eğitim kurumlarının, dershaneler, özel eğitim ve öğretim kurumları dahil olmak üzere ilk ve orta öğrenim kurumlarının, kültür ve sosyal hizmet binalarının kapalı ve açık alanlarında, d) Özel hukuk kişilerine ait olan lokantalar ile kahvehane, kafeterya, birahane gibi eğlence hizmeti verilen işletmelerde, tüketilemez. (2) Ancak; a) Yaşlı bakım evlerinde, ruh ve sinir hastalıkları hastanelerinde, cezaevlerinde, b) Şehirlerarası veya uluslararası güzergâhlarda yolcu taşıyan denizyolu araçlarının güvertelerinde, tütün ürünleri tüketilmesine mahsus alanlar oluşturulabilir. Bu alanlara on sekiz yaşını doldurmamış kişiler giremez. (3) Otelcilik hizmeti verilen işletmelerde, tütün ürünleri tüketen müşterilerin konaklamasına tahsis edilmiş odalar oluşturulabilir. (4) Açık havada yapılan her türlü spor, kültür, sanat ve eğlence faaliyetlerinin yapıldığı yerler ile bunların seyir yerlerinde tütün ürünleri kullanılamaz. Ancak bu tesislerde, tütün ürünlerinin tüketilmesine mahsus alanlar oluşturulabilir. (5) Bu Kanunun tütün ürünleri tüketilmesine tahsis edilen kapalı alanlarının koku ve duman geçişini önleyecek şekilde tecrit edilmesi ve havalandırma tertibatı ile donatılması gerekir. (6) Bu Kanunun uygulanmasında "tütün ürünü" ibaresi tütürme, emme, çiğneme ya da buruna çekerek kullanılmak üzere üretilmiş, hammadde olarak tamamen veya kısmen tütün yaprağından imal edilmiş maddeyi ifade eder. Tütün içermeyen ancak tütün mamulünü taklit eder tarzda kullanılan her türlü nargile ve sigara, tütün ürünü kabul edilir."

16. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Hükümlülerin gruplandırılması" başlıklı 24'üncü maddesine göre; "(1) Hükümlüler; a) İlk defa suç işleyenler, mükerrirler, itiyadî suçlular veya suç işlemeyi meslek edinenler, b) Aklî ve bedensel durumları nedeniyle veya yaşları itibarıyla özel bir infaz rejimine tâbi tutulması gerekenler, c) Tehlike hâli taşıyanlar, d) Terör suçluları, e) Suç örgütlerine veya çıkar amaçlı suç örgütlerine mensup olan suçlular, gibi gruplara ayrılırlar. (2) Hükümlüler ayrıca yaşları, hükümlülük süreleri ve suç türleri itibarıyla da gruplandırılırlar."

17. 5275 sayılı Kanun'un "Hükümlünün barındırılması ve yatırılması" başlıklı 63'üncü maddesine göre; "(1) Tehlikeli hâli bulunan hükümlü ancak bir veya üç kişilik odalarda, diğer hükümlüler ise

kurumun fizikî yapısı, kapasite durumu ve güvenlik gerekleri göz önüne alınarak cezaevi yönetimi tarafından belirlenecek sayıda mahkûmun kalabileceği odalarda barındırılırlar. (2) Her hükümlüye yöresel iklime uygun nitelikte tek tip yatak ve yeterli sayıda yatak takımı verilir. (3) Kadınların erkeklerle, hükümlülerin tutuklularla, çocukların yetişkinlerle, örgüt veya çıkar amaçlı örgüt suçluları ile terör suçlularının Kanunda sayılan hâller dışında bir araya gelmelerine ve bağlantı kurmalarına izin verilmez. (4) Oda ve kısımlarda iklim koşulları göz önüne alınarak yeterli yer, ışık, ısınma, havalandırma ve hijyen sağlanır.”

18. 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik’in “Diğer yükümlülükler” başlıklı 71’inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendine göre; “Hükümlüler, yatılan yerlerde, atölyelerde, yemekhanelerde ve eğitim kurumlarında sigara içemez. Ancak gündüzleri havalandırma bölümlerinde, geceleri ise kalınan mekanların uygun bölümlerinde ayrılan yerlerde ve pencereler açılmak suretiyle sigara içilebilir.”

19. Başvuru kapsamında incelenen belgelerden; başvuranın tütün ürünlerinin kullanılmadığı bir koşulda barındırılmamasının nedeninin, mahpusların koşullara yerleştirilmesinde mevzuatta öngörülen kriterlere ek olarak tütün ürünleri kullanımının dikkate alınmasının fiziksel kapasite açısından mümkün olmaması olduğu anlaşılmış, kapasite sorununun mahpusların diğer kurumlara nakledilerek bertaraf edilmesinin ise pratik zorluğu açısından uygulanabilir bir yöntem olmadığı değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda, somut başvurudaki iddiaya konu olan muamelenin niteliği, bağlamı ve olası etkileri ile muhatap Kurumun fiziksel kapasite, güvenlik ve asayiş temelli gerekçeleri kötü muamele yasağı bağlamında birlikte ele alındığında; kötü muamelenin mevcut olduğundan bahsedilebilmesi için gerekli olan asgarî eşiğin aşılmadığı, dolayısıyla muhatap Kurum tarafından kötü muamele yasağının ihlal edilmediği değerlendirilmiştir.

20. Sonuç olarak; ceza infaz kurumundaki tutulma koşulları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, yukarıda açıklanan nedenlerle başvurudaki iddialar kapsamında hak ihlaline varan bir uygulamanın bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

11/01/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TIRYAKI
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye